

Branislav Fábry: Bilancia pol roka vojny v Gaze: memento pre Západ?

- editor007 | 19. dubna 2024

IZRAEL / PALESTINA: Od 7. októbra 2023 prebieha v Gaze a na ďalších územiach Palestíny konflikt, ktorý väčšina nezápadného sveta ostro kritizuje a často označuje aj ako genocídu civilného obyvateľstva Palestíny. Dňa 7. apríla 2024 uplynul polrok od začiatku týchto hrôz, a preto je potrebné urobiť bilanciu.

Kvantitatívny výpočet nestačí

Pri hodnotení udalostí treba jednoznačne odsúdiť teroristické útoky hnutia Hamas zo 7. októbra 2023, súčasne však uviesť, že konflikt sa týmto dátumom nezačal. Izrael už od roku 1967 protiprávne okupuje územie Palestíny a niektoré územia dokonca anektoval – ide najmä o mesto Jeruzalem, ktoré malo podľa rezolúcie BR OSN špecifický štatút a nemalo byť súčasťou Izraela. Tiež platí, že Palestínčania nemôžu získať občianstvo Izraela a sú dlhodobo diskriminovaní v rôznych oblastiach. Aj v Gaze sa pravidelne objavujú ozbrojené konflikty, charakteristické [nepomerom v počte mŕtvych](#): pri vojne v roku 2008 išlo o 1 400 Palestínčanov a 13 Izraelcov, v roku 2014 bol počet obetí 2 100 : 73, v máji 2021 zasa 250 : 13 (údaje z agentúry Reuters). Aj v roku 2023 bolo ešte pred októbrom zabitých [najmenej 234 Palestínčanov](#) (väčšina z nich na Západnom brehu Jordánu). Samozrejme, ani to neospravedlňovalo hnutie Hamas pri jeho útokoch zo 7. októbra, ktoré viedli k 1 100 mŕtvym a viac ako 5 000 zraneným Izraelčanom, pričom nemožno zabudnúť ani na unesených. Následné útoky izraelskej armády na palestínske obyvateľstvo, ktoré za pol roka spôsobili asi 33 000 mŕtvych a ďalších 75 000 zranených, sú však neospravedlniteľné. Medzi zabitými je o. i. asi 14 000 detí. Janti Soeripto, prezidentka a výkonná riaditeľka organizácie Save The Children USA uviedla, že v Gaze bolo za posledné štyri roky [zabitých viac detí](#) ako vo všetkých ozbrojených konfliktoch na celom svete. V pásme Gazy bolo zničených aj obrovské množstvo domov a medzi troskami pritom môžu byť ďalší mŕtvi. Ako [povedal](#) Ramesh Rajasingham, riaditeľ pre koordináciu Úradu OSN pre koordináciu humanitárnych záležitostí: „*Je jasné, že v Gaze neexistuje žiadna ochrana civilistov.*“

Vážnym problémom sú aj nútene vysídlené osoby. Kvôli vojenským útokom Izraela muselo 1,9 milióna z celkového počtu 2,3 milióna obyvateľov pásma Gazy opustiť svoje domovy a sú ubytovaní v núdzových útulkoch Agentúry OSN pre pomoc palestínskym utečencom (UNRWA). Tieto núdzové ubytovacie zariadenia sú však mnohonásobne preplnené. V súčasnosti žije asi 1,5 milióna Palestínčanov v oblasti, kde pred októbrom minulého roka žilo asi 250 000 ľudí. To má veľmi negatívny dopad na verejné zdravie. Palestínske ministerstvo zdravotníctva uvádza 200 000 prípadov akútnych hnačkových chorôb v Gaze, pričom viac ako polovica postihuje deti mladšie ako päť rokov. Takisto uvádza aj 300 000 prípadov akútnych respiračných ochorení. Pri útokoch izraelskej armády na zdravotnícke zariadenia a ich zamestnancov bolo rozbombardovaných 30 z 36 nemocníc v Gaze. Taktiež zahynulo vyše 500 lekárov a zdravotných sestier, asi 800 bolo zranených a 300 ďalších bolo zatknutých. Podrobnejšie informácie o situácii v Gaze sa nachádzajú v [správach UNRWA](#).

Spomenúť treba i fakt, že v pásme Gazy dnes reálne hrozí hladomor. Podľa správy Medzinárodného záchranného výboru (IRC) je polovica obyvateľov pásma Gazy (1,1 milióna) v súčasnosti [na pokraji hladomoru](#). Podľa [správy](#) Svetového potravinového programu OSN (WFP) z 18. marca možno hladomor očakávať v dvoch severných oblastiach pásma Gazy najneskôr v máji. V tejto oblasti je jedno z troch detí mladších ako dva roky podvyživené už teraz. V troch južných regiónoch je situácia len o málo lepšia a hladomor tam má nastať do júla. Zvlášť tragická je situácia so zásobovaním čistou vodou. Odsolovacie zariadenia v severnej Gaze boli zničené, 83 percent studní je nefunkčných a

vzniká akútny nedostatok vody. Pre lepšie pochopenie situácie možno uviesť [komentár Jamesa Eldera](#), hovorca UNICEF: „... V súčasnosti majú skúmané domácnosti v priemere prístup k menej ako jednému litru čistej vody na osobu a deň...“ Hovorca UNICEF ďalej uvádza: „Rafah je na nepoznanie, pretože ulice sú preplnené a na rohoch ulíc a na piesočnatých plochách sú stany. Ľudia spia na ulici, vo verejných budovách a na akomkoľvek inom dostupnom mieste. Globálne normy pre humanitárne núdzové situácie stanovujú, že toaletu by malo zdieľať maximálne 20 ľudí. V Rafahu je jedna toaleta pre asi 850 ľudí. Pri sprchách je to štyrikrát viac, t. j. sprcha pre 3 600 osôb. Ide o očividnú ignoráciu základných ľudských potrieb a ľudskej dôstojnosti.“

Najviac zabitých pracovníkov OSN

Zúfalú situáciu v Gaze sa snažia zlepšiť rôzni dobrovoľníci, ich situácia je však veľmi neistá. V Gaze bolo doteraz zabitých [203 humanitárnych pracovníkov](#), čo je najvyšší počet v 21. storočí. Dňa 1. apríla 2024 vyvolala veľké pobúrenie [smrť siedmich pracovníkov](#) organizácie World Central Kitchen, ktorí zabezpečovali potraviny pre utečencov. Po tom, čo vyložili viac ako 100 ton humanitárnych zásob, nasledoval nálet na ich konvoj a ten ich usmrtil. Išlo o mimovládnu organizáciu z USA, avšak ani to nikoho nezachránilo. Uvedení pracovníci pri svojich aktivitách pritom konali presne podľa inštrukcií izraelskej armády a informovali ju o svojich pohyboch. Úzka koordinácia a kontrola zo strany izraelskej armády je totiž podmienkou pre pôsobenie akýchkoľvek humanitárnych zamestnancov zo zahraničia v Gaze. Práve preto je útok na World Central Kitchen alarmujúci – šiesti zo siedmich obetí boli cudzinci. Práve tento nedostatok ochrany humanitárnych misií prinútil World Central Kitchen a tiež niektoré [ďalšie mimovládne organizácie](#) pozastaviť svoju činnosť v Gaze.

Zvlášť odsúdeniahodné sú útoky na zamestnancov agentúry UNRWA, ktorá sa pod záštitou OSN stará o palestínskych utečencov na Blízkom Východe. Utečenci už v roku 1948 smerovali nielen do Gazy, ale aj do Jordánska, časť na Západný breh Jordánu, časť do Egypta, Libanonu, Sýrie či iných štátov sveta. Ich šanca na návrat je však nerealizovateľná, pretože arabská populácia by počtom prevýšila židovskú i v samotnom Izraeli, kde už dnes žije vyše 2 milióny izraelských občanov arabskej národnosti. Po roku 1967 utečenecká populácia ešte vzrástla a vďaka vysokej natalite rastie ďalej – v súčasnosti počet dosahuje [asi 7 miliónov osôb](#). Väčšina humanitárnej práce v Gaze závisí práve od UNRWA. Preto je hrozivé, že bolo zabitých až [176 zamestnancov](#) agentúry. To je historicky najvyšší počet v celej histórii konfliktov. V Gaze pritom pôsobí celkovo 13 000 z celkového počtu 30 000 zamestnancov UNRWA. Nejde však o organizáciu, ktorá by bola pod kontrolou Hamasu, naopak, veľmi silnú kontrolu si tam udržujú západné štáty. Agentúru od jej vzniku v roku 1950 viedli vždy iba predstavitelia západných štátov a jeden Turek, pričom až [päť zo 16 šéfov agentúry](#) pochádzalo z USA.

Veľkou tragédiou je aj to, že [najväčší donori UNRWA zastavili platby](#) pre túto organizáciu, vrátane USA, EÚ, Nemecko, atď. Príjmy UNRWA v roku 2022 predstavovali sumu [1,17 miliardy dolárov](#).

Z týchto peňazí UNRWA [organizuje](#) 58 táborov pre utečencov, 706 škôl pre vyše pol milióna študentov a 140 zdravotníckych zariadení so 7 miliónmi návštev pacientov ročne. Téma som sa venoval [v jednom zo svojich minulých článkov](#). K zastaveniu platieb došlo po tom, čo Izrael koncom januára prezentoval informáciu, že dvanásť zamestnancov agentúry bolo údajne zapojených do teroristického útoku Hamasu. Podľa izraelských spravodajských služieb ďalších 190 zamestnancov údajne patrí Hamasu alebo Islamskému džihádu. Tieto informácie treba určite preveriť, avšak aj tvrdenia Izraela treba vnímať v kontexte jeho záujmov. Mimochodom, hovorkyňa organizácie novinárom povedala, že niektorí zamestnanci UNRWA vypovedali, že izraelskí policajti si od nich vynucovali priznania [zlým zaobchádzaním](#). Podľa nej mali byť falošné priznania použité na šírenie dezinformácií o organizácii poskytujúcej pomoc s cieľom zlikvidovať UNRWA.

Najviac zabitých novinárov

Jednou z najväčších tragédií pri vojne v Gaze je situácia novinárov. Podľa údajov známej americkej organizácie Committee to Protect Journalists (CPJ) bolo počas vojny [v Gaze zabitých 95 novinárov](#), čo je viac zabitých novinárov než organizácia eviduje [v Rusku](#) od rozpadu ZSSR. Samozrejme, CPJ používa veľmi konzervatívnu metodiku pre svoj výpočet a objavujú sa aj vyššie údaje. Napr. Mediálny úrad palestínskej vlády v Gaze uvádza [137 novinárov a pracovníkov médií](#) zabitých v Gaze od 7. októbra 2023 do 1. apríla 2024. Od začiatku vojny v Gaze sa Izrael snaží nielen o vlastnú propagandu, ale aj o likvidáciu odlišných zdrojov informácií. Spomenúť možno bombardovanie mediálnych centier v Gaze, kde okrem medzinárodných agentúr ako AP, Reuters a AFP mali svoje kancelárie aj početné arabské médiá. Od začiatku novej vojny sa tiež uplatňuje pomerne prísna cenzúra. Zahraniční novinári nesmú podávať správy o určitých témach. Patria sem zbrane používané izraelskou armádou, informácie z bezpečnostného kabinetu, a pod. Okrem toho sa ustanovuje aj cenzúra pri vyjadreniach, ktorú musia novinári dodržiavať. Existuje aj viacero [zakázaných tém](#). Cenzúra sa bude ešte rozširovať, pretože koncom marca prijal Knesset zákon, ktorý umožňuje [jednoduchšie blokovania a konfiškácie](#) vybavenia kanálov, ktoré vníma ako nepriateľské.

Jedným z hlavných cieľov nového zákona je katarská [stanica Al Jazeera](#), ktorá má dostatok financií a vďaka tomu môže vysielat do zahraničia prostredníctvom satelitov, pričom často informuje o Palestíne. Al Jazeera je dlhodobým trňom v oku americkej a izraelskej vlády. Už po invázii USA do Iraku mal v roku 2003 americký prezident [George W. Bush žiadať katarskú vládu](#), aby Al Jazeera „uzavrela, privatizovala alebo cenzurovala“. Paul Wolfowitz obvinil Al Jazeera z podnecovania násilia voči americkým jednotkám v Iraku a Colin Powell podal sťažnosť na [kanál v Katare](#). Niektoré internetové portály informovali, že podobné tlaky existujú aj počas vojny v Gaze a americký minister Antony Blinken požiadal katarského predsedu vlády, aby [zasiahol do práce Al Jazeera](#) kvôli jej protiizraelskému pôsobeniu. Faktom pritom je, že Al Jazeera je veľmi kritická nielen voči USA a Izraelu, súčasne však platí i to, že je kritická aj voči americkým oponentom – veľmi aktívne kritizovala prezidenta Bašára Asada v Sýrii a jeho ruských spojencov. Viacerí z novinárov katarského kanálu boli zabití aj v Gaze (Samer Abudaqa, Mustafa Thoury, atď.) Wael Dahdouh, vedúci kancelárie Al Jazeera v Gaze bol síce pri izraelských útokoch „iba“ zranený, ale prišiel o manželku a deti. Pri zabitých Izrael často používa ako ospravedlnenie informáciu, že novinári pracovali pre Hamas, čo však v konkrétnych prípadoch [rodiny zomretých odmietli ako lož](#).

Čo je cieľom Izraela?

Izraelské útoky voči cieľom v Gaze sa do určitého momentu dali chápať ako reakcia na udalosti zo 7. októbra, táto argumentácia však postupne stratila zmysel. Rétorika izraelskej vlády strácala čoraz viac kontakt s realitou. Napr. v rozhovore pre Fox News 17. marca 2024 [premiér Netanyahu povedal](#): „Hovoriť nám, aby sme nevstúpili do Rafahu, je ako povedať spojencom, aby nešli do Berlína a nenechali štvrtinu nacistickej armády bez ujmy.“ Navyše, predstava, že masívnym bombardovaním pásma Gazy bude Hamas zničený, tiež nie je príliš presvedčivá. Naopak, mnoho zúfalých Palestínčanov, ktorí vo vojne stratili rodiny, sa ľahko pridá práve k Hamasu. Platí to aj o obyvateľoch Západného brehu Jordánu, kde Hamas nevládol, ale Izrael tam útočil tiež, dokonca aj na nemocnice. Napr. 30. januára 2024 zverejnil izraelský [minister Ben Gvir video](#) s izraelskými vojakmi prezlečených za lekárov a zdravotníkov v bielych plášťoch, ako vstúpili do nemocnice na západnom brehu Jordánu a zastrelili tam troch pacientov. Celkovo je tiež pochybné, či sa vojenskou ofenzívou v Gaze zvýši bezpečnosť Izraela a jeho obyvateľov, pretože úspech prípadných teroristických útokov v Izraeli nezávisí len od situácie v Gaze.

Pokračujúca izraelská ofenzíva môže byť vedená záujmami premiéra Benjamina Netanyahua. Ide o najdlhšie pôsobiaceho premiéra v histórii Izraela, ktorý opakovane dokázal uchopiť moc napriek tomu, že sa mu nedávali príliš veľké šance. Pokiaľ teda trvá vojenská operácia v Gaze a s tým súvisiaci vojnový stav, je pozícia premiéra pomerne istá. Voči jeho osobe sa vedú protesty už mnoho rokov a niektorí politici v Izraeli aj teraz požadujú predčasné voľby. Ich hlas by zrejme zosilnel, keby

sa bojové operácie skončili. Naopak, vďaka vojenskému zničeniu Gazy, či dokonca oslobodeniu rukojemníkov môže Netanyahu získať voličskú podporu, ktorá pred vojnou nebola príliš vysoká a práve víťazná vojna mu môže zabezpečiť politickú perspektívu. Tento dojem je pomerne rozšírený i medzi tými, ktorí proti Netanyahuovi protestujú v Izraeli. Zaujímavé však je aj to, že voči vojne sa kriticky stavia aj nemalá časť izraelskej diaspóry. Počet 33-tisíc zabitých Palestínčanov už pomaly dosahuje tridsaťnásobok počtu Izraelčanov zabitých 7. októbra a ďalšie útoky sú pre mnohých nepochopiteľné.

Žiaľ, v izraelskej vláde sa nachádzajú aj osoby, ktoré usilujú o vyriešenie palestínskeho problému prostredníctvom vojny. Masa palestínskych utečencov sa tlačí čoraz bližšie k egyptskej hranici a hrozí riziko, že Palestínci by v prípade pokračujúcej ofenzívy začali utekať ďalej do Egypta. To si v Káhire veľmi dobre uvedomujú a snažia sa podobnému exodu zabrániť. Egypt má totiž demografický problém už teraz a jeho rýchlo rastúca populácia nemá dostatok pracovných príležitostí. Z bývalej obilnice sveta sa stal veľký importér obilia. Navyše, arabské krajiny majú skúsenosti s predošlými vlnami palestínskych utečencov, ktorí opúšťali svoje domovy pred izraelskou armádou a potom sa už domov vrátiť nemohli. Preto Egypt robí všetko preto, aby Palestínčania ostali v Pásme Gazy. Je zrejmé, že aj medzi izraelskými politikmi existujú sily, ktoré by podporovali exodus Palestínčanov do Egypta, a tým posilnili šance na izraelský štát, zahrňajúci aj Gazu aj Západný breh Jordánu. Podobné kroky by mohli viesť k ohrozeniu mierových dohôd Izraela s Egyptom z roku 1979 a prípadne aj k veľkej vojne. Treba dodať, že dnes sú arabské štáty silnejšie než v 20. storočí a konflikt s jadrovou mocnosťou, Izraelom, by mohol prerásť do globálnej katastrofy.

Memento pre Západ?

Pre Izrael sa nálady vo svete stávajú čoraz väčším problémom. Proti konaniu Izraela najotvorenejšie vystúpila Južná Afrika, ktorá má skúsenosť s apartheidom a obrátila sa na Medzinárodný súdny dvor (ICJ) s obvinením z genocídy palestínskeho obyvateľstva. Podľa čl. 2 písm. c) Medzinárodného dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídia (32/55 Zb.) sa za genocídu považuje aj *„úmyselné uvedenie akejkoľvek skupiny do takých životných podmienok, ktoré majú privodiť jej úplné alebo čiastočné zničenie“*. Vzhľadom na vyššie uvedené fakty má žaloba JAR predpoklady pre úspech a aj koncom januára 2024 Medzinárodný súdny dvor (ICJ) rozhodol, že Izrael musí použiť všetky prostriedky na zabránenie genocíde v Pásme Gazy. To, čo je na spore zaujímavé, je fakt, že okrem tradične angažovaných krajín islamského sveta sa o práva Palestínčanov zasadzujú aj ďalšie štáty globálneho Juhu. I v samotnej JAR je moslimská menšina len málo početná, avšak juhoafrický postup voči Izraelu má podporu aj v mnohých ďalších štátoch Afriky, Ázie či Latinskej Ameriky. Zvlášť krajiny ako Brazília a Kolumbia sú vytrvalými kritikmi postupov Izraela v pásme Gazy. Krajiny globálneho Juhu pritom vidia veľkú časť zodpovednosti na strane kolektívneho Západu a napr. Nikaragua zažalovala Nemecko na ICJ kvôli spoluúčasti na genocíde v Gaze. Práve tento týždeň sa [Nemecko zodpovedalo pred ICJ](#).

Pozícia západných politikov je pritom naozaj komplikovaná. Dlhodobá politika európskych štátov a najmä USA voči Izraelu je priateľská, avšak verejnosť, a to nielen migranti moslimského pôvodu, žiadajú rásnejšie opatrenia voči Izraelu. Západní politici ako Anthony Blinken alebo Annalena Baerbock preto verbálne kritizujú izraelskú vládu, avšak konkrétne kroky urobiť nechcú. Ide najmä o dodávky zbraní, ktoré Izrael využíva práve v pásme Gazy. Napr. v roku 2023 nemecká vláda schválila vývoz zbraní do Izraela v hodnote asi [326 miliónov eur](#). Pre porovnanie, v roku 2022 bol povolený vývoz v hodnote iba 32 miliónov eur. Zásadným problémom je neochota Západu vytvoriť na Izrael tlak, aby vojenské útoky na Gazu zastavil. Samozrejme, mnohí politici používajú kritickú rétoriku voči postupu Izraela najmä s ohľadom na domácich voličov, avšak dôrazné kroky chýbajú. Minimom by mohlo byť zbrojné embargo na dodávky zbraní, to je však v súčasnosti málo reálne. Zbrojné embargo by malo zmysel, pretože rozsah zničenia pásma Gazy je alarmujúci. Avšak ani menej zásadné sankcie sa nedarí presadiť. Napr. začiatkom roka hokejová federácia IIHF vylúčila

Izrael zo svojich súťaží, aby ako tak udržala dôveryhodnosť vylúčenia Ruska a Bieloruska. Okamžite však prišla kritika zo zámoria a bolo až smiešne, ako rýchlo na „americko-kanadský príkaz“ [IIHF vylúčenie Izraela zrušila](#), a to aj pri neustále sa zhoršujúcej situácii v Gaze. Tento príklad dobre demonštruje dvojtvárnosť Západu, najmä vzhľadom na prísnosť voči Rusku či Bielorusku. Podobné kroky, či už vo vzťahu k športovým alebo nešportovým podujatiam, sa vysvetľujú len veľmi ťažko. Celkovo platí, že západný postoj ku konfliktu v Gaze veľmi znižuje prestíž západných štátov vo svete.

AUTOR: Branislav Fábry

ZDROJ: Nové slovo